

INFRA PETITA ARBITRAŽNA ODLUKA U MEĐUNARODNOJ TRGOVINSKOJ ARBITRAŽI

Sažetak

U radu su analizirani pojam i pravne posledice *infra petita* arbitražne odluke u međunarodnoj trgovinskoj arbitraži. Cilj rada ogleda se u pokušaju da se dođe do odgovora na pitanje pravnih posledica *infra petita* odluke – da li su pravna sredstva stranaka ograničena na zahtev za dopunsku odluku ili pak propust arbitražnog tribunala da odluči o svim zahtevima iznesenim u postupku može predstavljati razlog za poništaj arbitražne odluke. U radu su analizirana odgovarajuća rešenja u uporednom pravu, pre svega u svetlu pravila relevantnih međunarodnih konvencija, nacionalnih zakona i pravilnika arbitražnih institucija. U zaključnom delu rada sumirani su rezultati učinjenog istraživanja, uz preporuku rešenja koje, prema oceni autorki, optimalno doprinosi pravnoj sigurnosti i procesnoj pravičnosti u rešavanju sporova putem međunarodne trgovinske arbitraže. Polaznu hipotezu autorke potvrđuju u poslednjem delu rada, zaključujući da je uobičajeno pravno sredstvo koje stranke mogu koristiti kod *infra petita* arbitražne odluke zahtev za donošenje dopunske odluke, dok je poništaj takve odluke izuzetak.

Ključne reči: dopunska arbitražna odluka, poništaj arbitražne odluke, prekoračenje nadležnosti, *infra petita*.

* Doktorka pravnih nauka, redovna profesorka, Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, Srbija.

E-mail: jperovic@beotel.rs

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0138-2675>

** Doktorka pravnih nauka, viša naučna saradnica, Institut za uporedno pravo, Beograd, Srbija.

E-mail: jelena_vuk83@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3949-4672>

Ovaj rad je nastao kao rezultat istraživanja u okviru projekta „Prilagođavanje pravnog okvira društvenim i tehnološkim promenama sa posebnim osvrtnom na regulisanje veštačke inteligencije” koji u 2025. godini sprovodi Institut za uporedno pravo uz finansijsku podršku Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija (evidencioni broj: 451-03-136/2025-03/200049 od 4. 2. 2025).

INFRA PETITA ARBITRAL AWARD IN INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION

Summary

This paper analyzes the concept and legal consequences of an *infra petita* arbitral award in international commercial arbitration. It aims to determine whether the appropriate remedy for such an award is a request for an additional award, or if an omission by the tribunal may also constitute grounds for annulment. The analysis provides a comparative overview of relevant solutions in different legal systems, focusing particularly on the rules of applicable international conventions, national legislation, and the procedural rules of arbitral institutions.

The concluding section summarizes the findings of the research and offers a recommendation for a solution that, in the authors' opinion, best promotes legal certainty and procedural fairness in the resolution of disputes through international commercial arbitration. The authors confirm the initial hypothesis in the final part of the paper, concluding that the typical legal remedy available to parties in cases of *infra petita* awards is a request for a additional award, while annulment of such an award remains an exception.

Keywords: additional arbitral award, annulment of arbitral award, excess of authority, *infra petita*.

1. Uvodne napomene

Prihvatanjem svog imenovanja, arbitar preuzima obaveze koje su u opštem smislu determinisane potrebom uspešnog vođenja i okončanja arbitražnog postupka. Njihov zajednički imenitelj ogleda se u zahtevu da arbitar postupak vodi savesno i efikasno i da spor konačno reši (Perović, 2019, pp. 229-263; Vukadinović Marković, 2022, pp. 114-119). Arbitar koji je prihvatio imenovanje dužan je da *pre-sudi* spor koji mu je poveren na rešavanje i odlučivanje. Ova obaveza arbitra usko je povezana sa njegovim jurisdikcionim ovlašćenjima; kao i sudija, arbitar je dužan da arbitražni postupak sprovede do kraja, to jest do njegovog okončanja donošenjem konačne arbitražne odluke kojom se meritorno rešava spor.¹

¹ Arbitražna odluka ima snagu pravosnažne sudske presude, a protiv nje se može uložiti samo jedno pravno sredstvo – tužba za poništaj arbitražne odluke. O ovoj tužbi odlučuje sud sedišta

Ipak, u određenim slučajevima se dešava da arbitri propuste da u okviru konačne arbitražne odluke odluče o nekom od zahteva iznetom u arbitražnom postupku (*infra petita*). Osnovno pitanje koje se u tom slučaju postavlja odnosi se na pravne posledice *infra petita* odluke – da li su pravna sredstva stranaka ograničena na zahtev za dopunsku odluku ili pak propust arbitražnog tribunala da odluči o svim zahtevima iznesenim u postupku može predstavljati razlog za poništaj arbitražne odluke.

Izlaganja u ovom radu posvećena su analizi pomenutih pitanja.

2. *Infra petita* arbitražna odluka

Pojam *infra petita* (lat. „ispod zahtevanog“, „manje nego što je zahtevano“) po pravilu označava slučaj u kome sudija ili arbitar nije odlučio o jednom ili više zahteva iznesenim od strane stranaka u postupku (Forlati, 2019). Kad je reč o arbitru, ovakav propust se može tumačiti kao nepoštovanje ili nedovoljno poštovanje misije koja mu je poverena i, u tom kontekstu, kao povreda dužnosti da, presuđujući spor, odluči o svim zahtevima koji su postavljeni u toku postupka, a za koje je nadležan i koji su dozvoljeni prema pravilima koja se primenjuju u konkretnom arbitražnom postupku.

Polazeći od toga, u uporednom pravu je prihvaćeno načelo *ne infra petita*, koje je u pojedinim izvorima arbitražnog prava izričito predviđeno. Tako, na primer, Konvencija o rešavanju investicionih sporova između država i građana drugih država iz 1965. godine (Konvencija ICSID) predviđa: „U odluci se raspravljaju sva pitanja izneta pred Sud i izlažu razlozi na kojima se ona zasniva“ (čl. 48, st. 3). Arbitri su dužni da poštuju načelo *ne infra petita* i onda kad ono nije izričito predviđeno konkretnim izvorima prava, jer ono izvire iz njihovog mandata da konačno reše spor koji im je poveren (Gaillard & Savage, 1999, p. 940, fn. 301).

Arbitražna odluka može biti *infra petita* iz različitih razloga. Tako, na primer, do ovakve odluke može doći onda kad arbitri pogrešno procene obim svoje nadležnosti. U slučaju pogrešne procene nadležnosti moguće su dve suprotne situacije: 1) da arbitri svoju nadležnost shvate *preširoko*, te da odlukom bude rešen spor koji nije bio obuhvaćen arbitražnim ugovorom ili da su odlukom prekoračene granice arbitražnog ugovora, što, po pravilu, predstavlja osnov za poništaj arbitražne odluke i odbijanje njenog priznanja i izvršenja;² 2) da arbitri svoju nadležnost procene

(mesta) arbitraže. Ovaj sud može poništiti samo *domaću* arbitražnu odluku, dok strana odluka podleže kontroli u postupku priznanja. Razlozi za poništaj arbitražne odluke po pravilu su ograničeni na kontrolu ispravnosti arbitražnog postupka i ne odnose se na suštinu (meritum) spora.

² Viši sud u Madridu je delimično poništio arbitražnu odluku zato što je arbitražni tribunal doneo *extra petita* arbitražnu odluku proglašavajući direktora kompanije supsidijarno odgovornim, iako

preusko, te ne reše sve zahteve istaknute u toku arbitražnog postupka, što rezultira *infra petita* odlukom. Pored pogrešne procene nadležnosti, *infra petita* odluka može biti rezultat slučajnog propusta od strane arbitara. Najzad, moguće je da arbitri, iz različitih razloga, odbiju da odluče o nekom od zahteva postavljenih u postupku.

U svakom slučaju, arbitri su dužni da odlukom obuhvate sve zahteve koje su iznele strane u sporu. U uporednom pravu postoji značajna neujednačenost u pogledu pravnih posledica povrede ove dužnosti arbitara, a doktrina ovom pitanju posvećuje relativno skromnu pažnju. U najopštijem smislu, te posledice se mogu ogledati u zahtevu za dopunsku odluku ili pak u tužbi za poništaj arbitražne odluke.

3. Moguća rešenja

3.1. Dopunska odluka

Polazeći od značaja propusta učinjenih od strane arbitara putem *infra petita* odluke, međunarodni dokumenti, kao i veći broj nacionalnih zakona koji se odnose na oblast arbitraže i pravilnika arbitražnih institucija predviđaju mogućnost da arbitražni tribunal, na zahtev strane u sporu, donese dopunsku odluku o zahtevima o kojima nije odlučio u arbitražnoj odluci.³ Suština ovog instituta ogleda se u pružanju mogućnosti stranama u sporu da se, u slučaju *infra petita* odluke, obrate arbitrima sa zahtevom da isprave propust učinjen u odluci. U pravnim sistemima u kojima je zahtev za dopunsku odluku dozvoljen, strana koja namerava da podnese tužbu za poništaj arbitražne odluke po tom osnovu, po pravilu, to ne može učiniti ukoliko se prethodno nije obratila arbitražnom tribunalu sa zahtevom za donošenje dopunske odluke.⁴

Ovakav pristup je u skladu sa procesnim načelom dispozicije stranaka u sudskom postupku, prema kome stranke slobodno raspolažu tužbenim zahtevom, imaju pravo da ga postave, izmene ili povuku. Sud je vezan tužbenim zahtevom. Vezanost suda tužbenim zahtevom znači da je sud dužan odlučiti o svemu što predstavlja predmet spora. Sud ostaje u granicama predmeta spora kad tužiocu dosudi manje nego što je tražio. Ako se sudu u tom pogledu potkrade propust, svaka od

nijedna strana nije uputila takav zahtev. Slično, Savezni sud Švajcarske (SFT) delimično je poništio *extra petita* arbitražnu odluku jer je tribunal dodelio naknadu štete iako je stranka nije tražila.

³ Uporednopravni prikaz ovih rešenja, vid. Gaillard & Savage, 1999, p. 775; Redfern *et al.*, 2009, pp. 578 i dalje.

⁴ Tako, čl. 70, st. 2 britanskog Zakona o arbitraži (1996) sa izmenama iz 2025. godine i čl. 1065 (6) holandskog Zakona o arbitraži predviđaju da stranke gube pravo na osporavanje odluke ako prethodno ne iskoriste dostupna pravna sredstva u arbitražnom postupku.

stranaka može predložiti dopunjavanje presude. Po isteku roka u kome je takav predlog mogao biti stavljen, tužiocu stoji na volju da pokrene novu parnicu o onome o čemu sud u protekloj parnici nije odlučio (Poznić & Rakić Vodinelić, 2010, p. 119).

Kad je reč o međunarodnim izvorima, Konvencija ICSID sadrži sledeće pravilo: „Na zahtev stranke podnet u roku od 45 dana od donošenja odluke, Sud može, pošto o tome obavesti drugu stranku, rešiti svako pitanje koje je propustio da reši u odluci i ispraviti svaku pravopisnu, aritmetičku i sličnu grešku u odluci. Njihovo rešavanje predstavlja deo odluke i dostavlja se strankama na isti način kao i odluka [...]” (čl 49, st. 2).⁵ Model zakon UNCITRAL-a o međunaronoj trgovinskoj arbitraži⁶ (Model zakon UNCITRAL-a) takođe predviđa mogućnost donošenja dopunske arbitražne odluke. Prema ovom rešenju, ako se stranke nisu drugačije sporazumele, stranka može, obavestivši o tome drugu stranku, zatražiti od arbitražnog suda da u roku od 30 dana od dana prijema arbitražne odluke donese dopunsku arbitražnu odluku o zahtevima koji su bili izneti tokom arbitražnog postupka, a o kojima nije odlučeno u prvobitnoj odluci. Ukoliko arbitražni sud oceni da je zahtev opravdan, dužan je da donese dopunsku odluku u roku od 60 dana (čl. 33, st. 3).⁷ Mogućnost donošenja dopunske odluke predviđena je i Pravilima o arbitraži UNCITRAL-a (čl. 39, st. 1).⁸

U okviru nacionalnih zakona, rešenje koje predviđa mogućnost donošenja dopunske odluke sadržano je na primer u engleskom Zakonu o arbitraži iz 1996. godine, prema kome arbitražni tribunal može doneti dopunsku odluku u pogledu svakog zahteva koji je prezentiran tribunalu, a koji nije obuhvaćen arbitražnom odlukom (sek. 57). Slična rešenja predviđa i veći broj drugih nacionalnih zakona, kao što su na primer: španski Zakon o arbitraži (čl. 39); belgijski Sudski zakonik (čl. 1715); holandski Zakonik o građanskom postupku (čl. 1061); nemački Zakon o arbitraži (čl. 1058), švedski Zakon o arbitraži (sek. 32); japanski Zakon o arbitraži (čl. 43) itd.⁹

Mogućnost donošenja dopunske odluke predviđena je i srpskim Zakonom o arbitraži.¹⁰ Prema njemu, arbitražni sud, na zahtev stranke, donosi dopunsku odluku o zahtevima iznetim u arbitražnom postupku o kojima nije odlučeno u arbitražnoj odluci. Rok za podnošenje ovog zahteva ograničen je na 30 dana od

⁵ Vid. čl. 49 u celini.

⁶ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (Model zakon UNCITRAL-a o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži iz 1985. godine sa izmenama usvojenim 2006. godine).

⁷ „Čl. 33 zahteva da, kada stranka podnese zahtev za ispravku, tumačenje ili dodatnu odluku, mora o tome obavestiti drugu stranu kako bi joj omogućila da odgovori ovom zahtevu” (Bantekas & Ullah, 2020, p. 852).

⁸ UNCITRAL Arbitration Rules 2010.

⁹ Detaljan uporednopravni prikaz vid. Kreidi, 2013, pp. 32-33.

¹⁰ Službeni glasnik RS, br. 46/2006.

dana prijema odluke. Kada se donese, dopunska odluka postaje sastavni deo odluke na koju se odnosi (čl. 56).

Pored nacionalnih zakona, mogućnost donošenja dopunske odluke predviđa i najveći broj pravilnika arbitražnih institucija. Takva rešenja nalazimo u Pravilima o arbitraži Londonskog međunarodnog arbitražnog suda – *LCIA Arbitration Rules* (čl. 27. 3), Arbitražnim pravilima nemačkog Arbitražnog instituta – *DIS Arbitration Rules* (čl. 40), Pravilima o međunarodnoj arbitraži Međunarodnog centra za rešavanje sporova – *International Centre for Dispute Resolution – ICDR* (čl. 33) itd. U Srbiji, ova mogućnost predviđena je Pravilnikom o Stalnoj arbitraži (čl. 48) i Pravilnikom Beogradskog arbitražnog centra (čl. 39). U tom kontekstu, posebno je značajno notirati da reformisana Pravila Međunarodnog arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore – *ICC Arbitration Rules* iz 2021. godine, za razliku od rešenja u prethodnim verzijama, dozvoljavaju donošenje dopunske odluke u pogledu zahteva o kojima je arbitražni tribunal propustio da odluči (vid. DLA Piper, 2021).

Pogled na rešenja u uporednom pravu u pogledu zahteva za dopunsku odluku u slučaju *infra petita* odlučivanja od strane arbitara daje mesta zaključku da je ovo pravno sredstvo u načelu prihvaćeno i dozvoljeno. Ipak, u tom kontekstu uočava se da je zahtev za donošenje dopunske odluke limitiran, kako u pogledu rokova podnošenja tako i u pogledu same suštine. Rokovi podnošenja ovog zahteva su po pravilu kratki, a njihova dužina je različita u različitim izvorima prava. S druge strane, dileme se mogu javiti u pogledu određenja samog pojma „zahteva“ iznetog u arbitražnom postupku. Postavlja se pitanja šta se konkretno smatra zahtevom, kada je on opravdan¹¹ i kako postupiti u situaciji u kojoj je nerešeni zahtev neraskidivo povezan sa drugim zahtevom o kome je odlučeno u okviru arbitražne odluke. Kako u pogledu ovih pitanja nema opšteg, unapred datog pravila, čini se da ona moraju biti rešavana u svetlu relevantnih okolnosti slučaja, u okviru opštih pravila koja se primenjuju u konkretnom sporu.

3.2. Poništaj *infra petita* arbitražne odluke

Arbitražna odluka ima snagu pravosnažne sudske odluke. U savremenom arbitražnom pravu, protiv konačne arbitražne odluke može se uložiti samo jedno pravno sredstvo – tužba za poništaj arbitražne odluke.

Razlozi za poništaj arbitražne odluke po pravilu su ograničeni na kontrolu ispravnosti arbitražnog postupka i ne odnose se na suštinu (meritum) spora. Ovi razlozi utvrđeni su Model zakonom UNCITRAL-a, čija rešenja u pogledu poništaja

¹¹ U doktrini se ističe da se zahtev za donošenje dopunske arbitražne odluke smatra opravdanim ukoliko se odnosi na zahteve koji su bili istaknuti tokom arbitražnog postupka, koji su arbitralni i koji ulaze u okvir arbitražnog sporazuma (vid. Triva & Uzelac, 2007, pp. 274-275).

arbitražne odluke sledi veliki broj nacionalnih zakona, sa manjim ili većim odstupanjima. Prema Model zakonu UNCITRAL-a, u razloge za poništaj arbitražne odluke, u najopštijem smislu, ulaze oni koji se odnose na: nesposobnost strane ugovora o arbitraži i ništavost ugovora o arbitraži; slučaj u kome strana u sporu nije bila obaveštena o imenovanju arbitra ili o arbitražnom postupku, ili iz nekog drugog razloga nije bila u mogućnosti da iznese svoje stavove; prekoračenje nadležnosti arbitraže prilikom odlučivanja; slučaj u kome sastav arbitražnog veća ili arbitražni postupak nisu u skladu sa sporazumom strana u sporu; slučaj u kome predmet spora nije podoban za arbitražno rešavanje (razlog koji sud ceni po službenoj dužnosti); slučaj kad je arbitražna odluka u suprotnosti sa javnim poretком државе (razlog koji sud ceni po službenoj dužnosti).¹² Srpski Zakon o arbitraži preuzeo je pomenuta rešenja Model zakona UNCITRAL-a predviđajući još jedan razlog za poništaj arbitražne odluke. On postoji u slučaju kad se arbitražna odluka zasniva na lažnom iskazu svedoka ili veštaka, ili se zasniva na falsifikovanoj ispravi, ili je do odluke došlo usled krivičnog dela arbitra ili strane u sporu, ako se ovi razlozi dokažu pravosnažnom presudom (čl. 58).

Najveći broj izvora arbitražnog prava ne sadrži pravila o mogućnosti poništaja *infra petita* odluke.

3.3. Rešenja u međunarodnim izvorima arbitražnog prava

U okviru međunarodnih dokumenata, Njujorška konvencija o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka (Njujorška konvencija) članom 5 (1) (c) predviđa da prekoračenje nadležnosti arbitražnog tribunala može biti osnov za odbijanje priznanja strane arbitražne odluke. Prekoračenje nadležnosti će postojati „[...] ukoliko arbitri donesu odluku koja se odnosi na spor koji nije predviđen u kompromisu ili nije obuhvaćen arbitražnom klauzulom, ili ako sadrži odredbe koje prelaze granice kompromisa ili arbitražne klauzule [...]“ (čl. V (1) (c)).

Navedenim članom nije određeno da li prekoračenje nadležnosti postoji kada arbitražni tribunal ostane u okvirima arbitražnog sporazuma, ali odluči o pitanjima koja nijedna stranka nije zahtevala (tzv. *ultra petita* odluka) ili izostavi da donese odluku po nekom od zahteva iznetih u postupku (*infra petita*).

Kod *ultra petita* arbitražnih odluka, kada su arbitri odlučili o zahtevima koje stranke nisu postavile, preovlađuje mišljenje da se ovim odlukama može uskratiti priznanje na osnovu čl. V(1)(c) (Solomon, 2021, p. 260; Azeredo da Silveira & Lévy, 2008, pp. 646-648). Ovo tumačenje polazi od užeg pojma „spora koji se podnosi na rešavanje arbitraži“, koje je ograničeno isključivo na sadržaj arbitražnog sporazuma.

Nasuprot tome, pojedini autori zastupaju stav da odluka kojom se dosuđuje više od traženog ne predstavlja prekoračenje nadležnosti arbitara i nije razlog za

¹² Vid. član 34. Modela zakona UNCITRAL-a u celini.

uskraćivanje priznanja arbitražne odluke po osnovu čl. V (1) (c) Konvencije (Gaillard & Savage, 1999, p. 988; Bergmann & Gaillard, 2017, p. 185). Razlozi za ovakvo shvatanje nalaze se u širem tumačenju pojma „pitanja koja su podvrgnuta arbitraži“, koje obuhvata ne samo spor koji je predviđen arbitražnim sporazumom već i zahteve stranaka iznete tokom arbitražnog postupka.

Njujorška konvencija¹³ ne predviđa mogućnost odbijanja priznanja arbitražnih odluka u kojima je odlučeno manje od zahtevanog (*infra petita*). U pravnoj doktrini preovlađuje stav da *infra petita* odluka ne predstavlja osnov za odbijanje priznanja i izvršenja arbitražne odluke (Van der Berg, 2008, p. 39). Za razliku od Njujorške, Ženevska konvencija iz 1927. godine¹⁴, u čl. 2 sadrži pravila prema kojima je moguće odlaganje priznanja ili izvršenja u slučaju da arbitražnom odlukom nije odlučeno o svim pitanjima koja su bila podneta arbitražnom tribunalu. Naime, član 2. Ženevska konvencija predviđa:

„Ukoliko arbitražnom odlukom nisu rešena sva pitanja koja su bila podneta arbitražnom tribunalu, nadležni organ države u kojoj se traži priznanje ili izvršenje odluke može, ako smatra da je to svrsishodno, odložiti priznanje ili izvršenje, ili ga odobriti pod uslovom davanja odgovarajuće garancije, prema odluci tog organa.“

U doktrini se ističe da je u Njujorškoj konvenciji odstupljeno od ovakvog rešenja, u cilju sprečavanja zluopotreba i pokušaja odlaganja ili ometanja priznanja i izvršenja arbitražnih odluka od strane stranaka koje bi se pozivale na činjenicu da je tribunal odlučivao *infra petita* (Ferrari, Resenfeld & Kotuby, 2023, p. 98). Nacionalni sudovi su u postupcima priznanja i izvršenja stranih arbitražnih odluka zauzeli stav da su razlozi za uskraćivanje priznanja i izvršenja taksativno navedeni u čl. 5. Njujorške konvencije i da sudovi ne mogu razmatrati druge razloge osim onih koji su izričito propisani (vid. *Canada (Attorney Gen.) v. S.D. Myers Inc*; *Swissbourgh Diamond Mines (Pty) Ltd v. Lesotho*).

Infra petita arbitražna odluka nije eksplicitno predviđena kao poseban osnov za poništaj u okviru razloga sadržanih u Model zakonu UNCITRAL-a o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži. Stranka koja smatra da arbitražni tribunal nije odlučio o svim zahtevima iznetim tokom postupka ima pravo da, u skladu sa čl. 33(3) Model zakona, podnese zahtev za donošenje dopunske odluke. Izostavljanje *infra petita* odluke sa liste razloga za poništaj, uz izričito predviđenu mogućnost donošenja dopunske odluke, ukazuje na intenciju omogućavanja ispravke putem dopunske odluke kao isključivog pravnog sredstva u ovakvom slučaju (Ortolani, 2020, p. 879).¹⁵

¹³ Konvencija o priznanju i izvršenju inostranih arbitražnih odluka od 10. 6. 1958 (Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, 1958).

¹⁴ Konvencija o izvršenju inostranih arbitražnih odluka od 26. 9. 1927 (Geneva Convention on the Execution of Foreign Arbitral Awards, September 26, 1927).

¹⁵ Dodatna analiza istorije donošenja Model zakona pokazuje da je Radna grupa UNCITRAL-a

Međutim, detaljnija analiza odredbe o donošenju dopunske odluke iz čl. 33(3) Model zakona UNCITRAL-a otvara pitanje da li se prethodno izneti zaključak može smatrati apsolutnim. Naime, navedena odredba po svojoj prirodi nije imperativna, već predviđa mogućnost, a ne obavezu stranke da zatraži donošenje dopunske odluke. Imajući to u vidu, teško je tvrditi da čl. 33(3) predstavlja isključivo ili jedino pravno sredstvo u slučajevima *infra petita* arbitražnih odluka.

U pravnoj teoriji prisutna su divergentna tumačenja međusobnog odnosa čl. 33 i 34 Model zakona. Prema jednom od pristupa, stranka koja smatra da arbitražni tribunal nije odlučio o svim zahtevima iznetim u toku postupka može ispraviti takav propust podnošenjem zahteva za donošenje dopunske odluke. Tako doneta dopunska odluka postaje sastavni deo arbitražne odluke i, ukoliko su ispunjeni uslovi predviđeni čl. 34 Model zakona, može biti predmet poništaja. Na taj način strankama se pruža mogućnost da najpre iskoriste mehanizam ispravke, čime se arbitražnom tribunalu omogućava da u potpunosti izvrši svoju nadležnost u okviru poverenog mandata za rešavanje spora. Drugim rečima, čl. 33(3) Model zakona, koji se odnosi na donošenje dopunske odluke, predstavlja institut koji prethodi eventualnoj primeni čl. 34, odnosno postupku poništaja arbitražne odluke (Van den en Berg, 2008, p. 16).

Ovakav pristup potvrđen je, između ostalog, i u predmetu *CEB protiv CEC*,¹⁶ koji se vodio pred Međunarodnim trgovinskim sudom u Singapuru. U konkretnom slučaju, tužilac je osporavao arbitražnu odluku zbog, između ostalog, propusta tribunala da se izjasni o posledičnoj šteti. Međutim, stranka koja je inicirala postupak poništaja prethodno nije uložila zahtev za donošenje dopunske odluke, u skladu sa čl. 33(3) Model zakona. Odbijajući zahtev za poništaj, Sud je naglasio da izostanak prethodnog zahteva za donošenje dopunske odluke nije bio presudan za ishod donete odluke, ali da je predstavljao relevantan element u oceni opravdanosti tužbenog zahteva (Bajrami, 2020). Imajući u vidu da je čl. 33(3) Model zakona UNCITRAL-a predviđen upravo kao mehanizam za otklanjanje propusta arbitražnog tribunala, omogućavanje poništaja bez prethodnog korišćenja tog sredstva ne bi bilo ni primerno ni funkcionalno.¹⁷ Svaki drugačiji pristup bio bi u koliziji sa načelom minimalne sudske intervencije (vid. para. 109, *CEB v. CEC and another matter*).

razmatrala uključivanje odluke *infra petita* kao osnova za poništaj, ali je taj predlog na kraju odbačen. Delegati su smatrali da su postojeće osnove iz Njujorške konvencije dovoljne garancije protiv nepravilnosti u arbitražnom postupku (upor. Born, 2021, pp. 3384 i 3583).

¹⁶ *CEB v. CEC and another matter* [2020] SGHC(I) 11.

¹⁷ „Čl. 33(3) bi izgubio svoju praktičnu svrhu i postao bi 'zub bez snage', jer ne bi postojala nikakva podsticajna osnova da se njegova primena traži. Ako stranka ne trpi nikakve posledice zbog toga što se poziva na čl. 34 bez prethodnog korišćenja čl. 33(3), to bi potencijalno moglo da se smatra **zloupotrebom postupka poništaja** iz čl. 34 Model zakona, naročito u situacijama kada se navodni propust arbitra odnosi na **relativno neznan deo** ukupnog zahteva” (paras. 109-110, *CEB v. CEC and another matter*).

Nasuprot prethodnom, drugi pristup polazi od stanovišta da su čl. 33(3) i 34 Model zakona međusobno nezavisni i da se odnose na različite pravne institute – prvi uređuje mogućnost ispravke ili dopune arbitražne odluke od strane samog tribunala, dok drugi predviđa osnove za sudsku kontrolu i eventualno poništenje arbitražne odluke (Tan & Ahmad, 2014, p. 416). U prilog ovom tumačenju ističe se i činjenica da je čl. 33(3) normiran kao samostalna, dispozitivna odredba, čija primena zavisi isključivo od volje stranaka. Ne bi trebalo da neaktivnost stranaka u pogledu traženja donošenja dopunske odluke automatski isključi mogućnost korišćenja drugih pravnih mehanizama, uključujući i postupak za poništaj arbitražne odluke (Born, 2021, pp. 3384-3583). Ovakvo razumevanje ukazuje na fleksibilnost i komplementarnost između čl. 33 i 34 Model zakona, te ostavlja prostor nacionalnim sudovima da, uzimajući u obzir sve relevantne okolnosti konkretnog slučaja, uključujući prirodu i značaj propusta, ocene da li postoje razlozi za poništaj arbitražne odluke zbog povrede procesnih prava stranaka.

U prilog ovom tumačenju može se navesti odluka Višeg suda u Singapuru u predmetu *BLB and others v BLC and others*.¹⁸ U ovom slučaju, Sud je poništio arbitražnu odluku zbog povrede nadležnosti (mandata) tribunala, s obzirom na to da tribunal nije odlučio o celokupnom osnovu protivtužbenog zahteva, čime je, prema oceni Suda, prekoračeno povereno ovlašćenje. Na tom osnovu, Sud je konstatovao postojanje razloga za poništaj arbitražne odluke iz člana 34(2)(a)(iii) Model zakona UNCITRAL-a, budući da tribunal nije odlučivao unutar granica svoje nadležnosti.

U obrazloženju odluke, Sud je naveo da je podnosilac zahteva mogao, ali nije bio dužan, da prethodno zatraži donošenje dopunske odluke iz čl. 33(3) Model zakona UNCITRAL-a pre nego što je podneo tužbu za poništaj odluke. Sud je, ipak, izrazio očekivanje da će stranke ubuduće, kad god okolnosti to dozvoljavaju, prvo pokušati da isprave potencijalne propuste pred arbitražnim tribunalom, pre nego što se obrate sudu sa zahtevom za poništaj. Apelacioni sud u Singapuru preinačio je odluku Višeg suda kojom je arbitražna odluka bila poništena potvrdivši proarbitražni pristup singapurskih sudova.

Analiza odluke Višeg suda kojom je prvobitno poništena arbitražna odluka otvara dva važna teorijska i praktična pitanja. Prvo, iako je Viši sud u Singapuru u konkretnom slučaju prihvatio da *infra petita* odluka može predstavljati osnov za poništaj u smislu čl. 34(2)(a)(iii) Model zakona, detaljnija analiza predloženih rešenja dovodi u pitanje održivost takvog tumačenja. Naime, čl. 33(3) Model zakona UNCITRAL-a, koji predviđa mogućnost donošenja dopunske odluke na zahtev

¹⁸ U predmetu *BLB v. BLC*, podnosilac zahteva za poništaj odluke pozivao se na to da je arbitražni tribunal propustio da odluči o zahtevima iz protivtužbe. Sud je poništio deo odluke koji se odnosio na potraživanje i zahtev u vezi sa potraživanjima iz protivtužbe prosledio novom arbitražnom tribunalu.

stranke, zamišljen je, kako se čini, kao specifičan korektivni mehanizam unutar samog arbitražnog postupka, upravo kako bi se izbegla potreba za sudskom intervencijom (vid. Redfern & Hunter, 2015, paras. 10.108-10.110). Preovlađujuće mišljenje u literaturi i praksi ukazuje na to da se situacije *infra petita* prirodno uklapaju u okvir čl. 33(3) i da bi u arbitražnoj praksi trebalo podsticati rešavanje takvih propusta *intra arbitrum*, to jest bez posredovanja nacionalnih sudova, osim kada to nije moguće (Born, 2021, p. 3135; UNCITRAL, 2012, p. 152).

Drugo, iako je čl. 33(3) formulisan kao dispozitivna norma koja ne nameće obavezu stranama da je iskoriste, u obrazloženju pomenute presude implicitno se postavlja pitanje da li bi stranka, u cilju efektivne zaštite svojih prava pred sudom, morala prethodno iscrpiti ovu mogućnost. Time se otvara šire pitanje – da li bi propust da se zatraži dopunska odluka mogao, u određenim okolnostima, predstavljati prepreku za uspešan zahtev za poništaj arbitražne odluke, iako čl. 33(3) ne sadrži izričitu obavezu takvog prethodnog postupanja.

Najzad, važno je istaći da sudovi imaju diskreciono pravo da ponište arbitražnu odluku ukoliko je ispunjen neki od uslova iz čl. 34 Model zakona. Ovo ovlašćenje je diskrecione prirode i sud *može*, ali nije obavezan da odluči o poništaju, čak i kada su ispunjeni formalni uslovi (vid. Born, 2021, para. 25.03(A)(3)).

U najnovijim odlukama iz 2025. godine *DKT v. DKU*¹⁹ i *DEM v. DEL*,²⁰ Apelacioni sud Singapura postavio je četiri uslova koja preciznije određuju granice diskrecionog prava suda da poništi arbitražnu odluku. Da bi prigovor na osnovu *infra petita* bio uspešno istaknut, potrebno je da budu ispunjena četiti uslova: a) sporno pitanje (zahtev) mora biti izneto na odlučivanje tokom arbitražnog postupka; b) pitanje mora biti od suštinske važnosti za rešavanje spora; c) arbitražni tribunal mora u potpunosti propustiti da odluči o zahtevu; d) takav propust mora prouzrokovati stvarnu i konkretnu štetu stranci.

U komparativnom svetlu, korisno je analizirati i kako domaći zakon uređuje pitanje prekoračenja ovlašćenja arbitražnog tribunala i eventualnog izostavljanja odluke o pojedinim zahtevima stranaka.

Prema čl. 58, st. 3 Zakona o arbitraži Republike Srbije, arbitražna odluka može biti poništena ako je njome rešen spor koji nije obuhvaćen arbitražnim sporazumom ili ako su njome prekoračene granice tog sporazuma. Drugim rečima, ovlašćenja arbitara u nacionalnom pravu dvostruko su limitirana (Knežević, 1999, p. 257).²¹ S jedne strane, ovlašćenja arbitara limitirana su postojanjem i sadržinom arbitražnog sporazuma. S druge strane, limitirana su sadržajem tužbe, to jest tužbenim zahtevom.

¹⁹ *DKT v. DKU* [2025] SGCA.

²⁰ *DEM v. DEL* [2025] SGCA 1.

²¹ O stanju arbitraže u Srbiji u širem smislu, vid. Vukadinović Marković, 2024, pp. 557-574.

Prekoračenje granica ovlašćenja može se desiti i kada arbitri odluče o pitanju koje im nije povereno (*extra petita*) i kada odluče o pitanju koje im je u mandatu, ali nije postavljeno tužbenim zahtevom (*ultra petita*) (Sajko & Dika, 2007, p. 50). Ukoliko se deo odluke koji sadrži prekoračenje može izdvojiti bez uticaja na ostatak odluke, moguće je poništiti samo taj deo arbitražne odluke.²²

Zakon o arbitraži, dakle, predviđa dva oblika povrede pravila o nadležnosti arbitražnog tribunala koja mogu dovesti do poništaja – *extra* i *ultra petita* – dok se za situacije *infra petita*, to jest za propust tribunala da odluči o svim zahtevima stranaka, primenjuje čl. 56 istog zakona, koji predviđa mogućnost donošenja dopunske odluke. Ovakav stav potvrđen je i u praksi domaćih sudova. U obrazloženju presude Vrhovnog suda Srbije u predmetu Prev. 330/95 izričito je navedeno: „Ukoliko je arbitražna propustila da odluči o delu tužbenog zahteva, o tom delu može naknadno odlučiti dopunskom presudom.“

Nasuprot ovom rešenju, u švajcarskom pravu propust arbitražnog tribunala da odluči o svim zahtevima stranaka može predstavljati osnov za poništaj arbitražne odluke. Čl. 190(2)(c) Zakona o međunarodnom privatnom pravu Švajcarske konfederacije (PILA) propisuje da se arbitražna odluka može poništiti ukoliko je tribunal *prešao granice svojih ovlašćenja*, pri čemu se taj pojam tumači široko i obuhvata slučajeve *infra petita* (čl. 190(2)(c), Zakon o međunarodnom privatnom pravu Švajcarske).²³ Propust tribunala da odluči o svim zahtevima iznetim u postupku može biti ispravljen i donošenjem dopunske odluke putem čl. 189a PILA. Ovaj član predviđa, između ostalog da, ukoliko se stranke nisu drugačije dogovorile, svaka stranka može podneti zahtev arbitražnom tribunalu u roku od 30 dana od donošenja odluke za: „donošenje dopunske odluke u vezi sa zahtevima koji su bili postavljeni, ali nisu razmatrani u odluci“. Arbitražni tribunal takođe može, po sopstvenoj inicijativi, doneti takvu dopunu u istom roku. Drugim rečima, strankama je ostavljena mogućnost izbora između zahteva za donošenje dopunske odluke i zahteva za poništaj arbitražne odluke.

U postupku koji se vodio povodom poništaja arbitražne odluke 4A-254/2013 Savezni sud Švajcarske je u obrazloženje odluke o poništaju istakao da propust da se odluči o postavljenim zahtevima može predstavljati „slučaj formalnog uskraćivanja pravde“ (*formelle Rechtsverweigerung*), ukoliko se radi o značajnom i neopravdanom izostavljanju razmatranja određenih tužbenih zahteva.

Ipak, mogućnost uspešnog isticanja prigovora *infra*, *ultra* ili *extra petita* u švajcarskom pravnom sistemu je restriktivna. Načelo *iura novit curia* omogućava arbitražnim tribunalima da odlučuju na osnovu pravnih osnova različitih od onih koje su stranke navele, pod uslovom da arbitražna odluka ostane u okvirima

²² Više o razlozima za poništaj odluke uopšte, vid. Poznić, 1966, p. 73.

²³ Swiss Private International Law Act.

postavljenih tužbenih zahteva (Kaufmann-Kohler & Rigozzi, 2015, p. 424; DSC 120 II 172, obrazloženje 3a, p. 175; DSC 4A_508/2017, obrazloženje 3.1; 4A_50/2017, obrazloženje 3.1; 4A_678/2015, obrazloženje 3.2.1; DSC 130 III 35, obrazloženje 5, p. 39). U slučajevima kada je odluka doneta na osnovu pravnog osnova, argumenta ili činjeničnog pitanja koje nije bilo izloženo stranama tokom postupka, niti su one imale priliku da se o tome izjasne, čime je doneta odluka *neočekivana* ili „iznenađujuća“ (*Überraschungsentscheidung*), može doći do povrede prava na saslušanje i prava na pravično suđenje, što bi moglo predstavljati osnov za poništaj (Berger & Kellerhals, 2021, pp. 611-612; Odluka 4A_635/2012, para. 4.2).

Ovakva komparacija ukazuje na razlike u normativnom pristupu prema pitanju nepotpune odluke i pravnim sredstvima za njeno otklanjanje. Dok srpski zakon insistira na upotrebi mehanizma dopunske odluke (čl. 56), švajcarski pristup je manje formalan i dopušta da i propust u odlučivanju o određenim zahtevima bude neposredan osnov za poništaj, pod uslovom da taj propust zaista predstavlja ozbiljnu povredu postupka.

4. Zaključak

Donošenje *infra petita* odluke otvara pitanje da li takav propust arbitara predstavlja osnov za poništaj arbitražne odluke ili se on otklanja donošenjem dopunske odluke. Analizom relevantnih međunarodnih instrumenata, pre svega Model zakona UNCITRAL-a i Njujorške konvencije, kao i nacionalnih zakonodavstava i pravilnika arbitražnih institucija, ukazuje se na dve glavne linije tumačenja: prvu, koja insistira na prioritetu instituta dopunske odluke kao primarnog sredstva za ispravku procesnih propusta i drugu, koja dozvoljava mogućnost neposrednog podnošenja zahteva za poništaj u slučaju *infra petita* odluka, naročito ukoliko propust ima ozbiljne procesne posledice i dovodi u pitanje pravo stranaka na punu zaštitu.

Učinjena uporednopravna analiza ukazuje na to da se u nekim pravnim sistemima *infra petita* može tumačiti kao formalna povreda prava stranaka i time predstavljati osnov za poništaj, dok drugi sistemi insistiraju na prethodnom korišćenju internog korektivnog mehanizma kroz zahtev za dopunsku odluku.

Različiti pristupi ukazuju na potrebu za fleksibilnim i uravnoteženim tumačenjem odredaba čl. 33 i 34 Model zakona UNCITRAL-a, kojim se obezbeđuje pravičnost i predvidivost arbitražnog postupka, uz očuvanje načela autonomije, efikasnosti i finalnosti.

Iz tih razloga bilo bi potrebno da nacionalni sudovi prilikom odlučivanja o zahtevima za poništaj zbog *infra petita* propusta pažljivo analiziraju: (1) da li je postojala mogućnost podnošenja dopuskog zahteva, (2) zašto ona nije iskorišćena

i (3) da li je propust arbitražnog tribunala doveo do stvarnog uskraćivanja prava stranke da se odluči o njenom zahtevu. Takav pristup u velikoj meri doprinosi pravnoj sigurnosti i procesnoj pravičnosti u rešavanju sporova putem međunarodne trgovinske arbitraže.

Literatura

- Azeredo da Silveira, M. & Lévy, L. 2008. Transgression of the Arbitrator's Authority: Article V(1) (c) of the New York Convention. U: Gaillard, E. & Di Pietro, D. (eds.). *Enforcement of Arbitration Agreements and International Arbitral Awards, The New York Convention in Practice*. London: Cameron May, pp. 639-679.
- Bantekasmm, I. & Ullahm, I. 2020. Article 33: Correction and Interpretation of Award; Additional Award. U: Bantekas, I. et al.. (eds.). *UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration: A Commentary*. Cambridge University Press, pp. 846-857.
- Berger, K. P. & Kellerhals, C. 2021. *International and Domestic Arbitration in Switzerland*. 3rd ed. Bern: Stämpfli.
- Bergmann, G. & Gaillard, E. (eds.). 2017. *Guide on the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards*. Brill.
- Born, G. 2021. *International Commercial Arbitration*. 3rd ed. Wolters Kluwer.
- Ferrari, F., Resenfeld, F. & Kotuby, Ch. 2023. *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Concise Guide to the New York Convention's Uniform Regime*. Edward Elgar.
- Forlati, S., 2019. *Infra petita*. Oxford Public International Law. Dostupno na: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e3113.013.3113/law-mpeipro-e3113?prd=OPIL> (25. 9. 2025).
- Gaillard, E. & Savage, J. (eds.). 1999. *Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration*. The Hague; Boston: Kluwer Law International.
- Kaufmann-Kohler, G. & Rigozzi, A. 2015. *International Arbitration: Law and Practice in Switzerland*. Oxford University Press.
- Knežević, G. 1999. Poništaj odluka spoljnotrgovinskih arbitraža i prethodna pitanja. *Međunarodna privredna arbitraža – stanje i perspektive*, pp. 239-262.
- Kreidi, J. 2013. *Infra petita* in International Arbitral Awards: The Incomplete Reforms of Two Major Operators in International Arbitration. *Versailles International Arbitration and Business Law Review*, pp. 29-52.
- Naud, T., Salem, S. & Aknouche, C., *The ICC Publishes Revised Rules for 2021*. Dostupno na: <https://www.dlapiper.com/es-pr/insights/publications/2020/10/article-icc-update> (25. 9. 2025).
- Ortolani, P. 2020. Article 34, application for setting aside as exclusive resource against arbitral awards. U: Bantekas, I. et al. (eds.), *UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration: A Commentary*. Cambridge University Press, pp. 858-898.
- Perović, J. 2019. Obaveze arbitara u međunarodnoj trgovinskoj arbitraži. *Pravni život*, 11, pp. 229-263.

- Poznić, B. & Rakić Vodinelić, V. 2010. *Građansko procesno pravo*. Beograd: Savremena administracija.
- Poznić, B. 1965. Pravna sredstva protiv arbitražne odluke u stranim pravima. *Spoljnotrgovinska arbitraža III*, Beograd, pp. 73-84.
- Redfern, A. et al. 2009. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. Oxford University Press.
- Redfern, A. et al. 2015. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 6th ed. Oxford University Press.
- Solomon, D. 2021. The Scope of the Submission to Arbitration and the Prohibition of “Revision au Fond”. U: Ferrari, F. & Jakob, F. (eds.), *Autonomous versus Domestic Concepts under the New York Convention*. Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn.
- Tan, P. & Ahmad, J. 2014. The UNCITRAL Model Law and Awards infra petita. *Journal of International Arbitration*, 31(3), pp. 413-423.
- Triva, S. & Uzelac, A. 2007. *Hrvatsko arbitražno pravo: komentar Zakona o arbitraži i drugi izvori hrvatskog arbitražnog prava*. Zagreb: Narodne novine.
- Van der Berg, A. 2008. The New York Convention, of 1958: An Overview. U: Gaillard, E. & Pedro, D. (eds.), *Enforcement of Arbitration Agreements and International Arbitral Awards – The New York Convention Practice*. London: Cameron May, pp. 1-22
- Vukadinović Marković, J. 2022. *Postupak rešavanja sporova pred međunarodnim trgovinskim arbitražama*. Beograd: Institut za uporedno pravo.
- Vukadinović Marković, J. 2024. Challenges and perspectives of arbitration in South East and Central Europe – Serbia. *Strani pravni život*, 68(4), pp. 557-574.

Izvori sa interneta

- Bajrami, G. 2020. Why bother going back to the Errant Tribunal when you can turn to the court instead? Or should you?. Dostupno na: arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2020/11/02/why-bother-going-back-to-the-errant-tribunal-when-you-can-turn-to-the-court-instead-or-should-you/?output=pdf (25. 9. 2025).
- DLA Piper. 2021. *The Revised New 2021 ICC Arbitration Rules*. Dostupno na: <https://www.dlapiper.com/en/insights/publications/2021/04/the-revised-new-2021-icc-arbitration-rules> (25. 9. 2025).

Pravni izvori

- Arbitration Act of Japan – japanski Zakon o arbitraži. Dostupno na: www.japanese-lawtranslation.go.jp/en/laws/view/2784/en (25. 9. 2025).
- Arbitražna pravila Nemačkog arbitražnog instituta (DIS Arbitration Rules). Dostupno na: www.disarb.org/en/tools-for-dis-proceedings/dis-rules (25. 9. 2025).
- Belgian Judicial Code – Belgijski sudski zakonik. Dostupno na: superdroit.be/files/Code%20judiciaire%20version%20consolidée%2025jan16.pdf (25. 9. 2025).

- Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York Convention, 1958) – Njujorška konvencija o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka, 10. jun 1958. Dostupno na: uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/new-york-convention-e.pdf (25. 9. 2025).
- Convention on the Settlement of Investment Disputes Between States and Nationals of Other States (ICSID Convention) – Konvencija o rešavanju investicionih sporova između država i državljana drugih država. Dostupno na: csid.worldbank.org/sites/default/files/ICSID_Convention_EN.pdf (25. 9. 2025).
- Dutch Arbitration Act (čl. 1020-1076 Zakona o parničnom postupku Kraljevine Nizozemske) – holandski Zakon o arbitraži inkorporiran u Zakonik o građanskom postupku. Dostupno na: www.nai.nl/nl/nederlandse-arbitragewet (25. 9. 2025).
- ICC Arbitration Rules entered into force on 1. January 2021 – Pravila Međunarodnog arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore. Dostupno na: iccwbo.org/dispute-resolution/dispute-resolution-services/arbitration/rules-procedure/2021-arbitration-rules/ (25. 9. 2025).
- ICDR International Arbitration Rules – Pravila o međunarodnoj arbitraži Međunarodnog centra za rešavanje sporova (ICDR). Dostupno na: www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR_Rules_1.pdf (25. 9. 2025).
- LCIA Arbitration Rules – Pravila o arbitraži Londonskog suda za međunarodnu arbitražu. Dostupno na: www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2020.aspx (25. 9. 2025).
- Pravilnik Beogradskog arbitražnog centra (The Belgrade Rules). Dostupno na: www.arbitrationassociation.org/wp-content/uploads/2015/02/Pravilnik-Beogradskog-Arbitraznog-Centra.pdf (25. 9. 2025).
- Pravilnik o Stalnoj arbitraži, *Službeni glasnik RS*, br. 101/2016.
- Spanish Arbitration Act (Law 60/2003 of 23 December) – španski Zakon o arbitraži. Dostupno na: www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Act_on_arbitration_%28Ley_60_2003__de_arbitraje%29.PDF (25. 9. 2025).
- Swedish Arbitration Act – švedski Zakon o arbitraži. Dostupno na: sccarbitrationinstitute.se/wp-content/uploads/2024/12/the-swedish-arbitration-act_1march2019_eng-2.pdf (25. 9. 2025).
- Swiss Private International Law Act (PILA) – Federalni zakon o međunarodnom privatnom pravu Švajcarske (Federal Act on Private International Law of 18 December 1987). Dostupno na www.swissrights.ch/gesetze/IPRG-EN (25. 9. 2025).
- The English Arbitration Act (1996, amended 2025) – engleski Zakon o arbitraži iz 1996. godine, sa izmenama iz 2025. godine. Dostupno na: www.legislation.gov.uk/ukpga/2025/4 (25. 9. 2025).
- UNCITRAL Arbitration Rules (2010) – Arbitražna pravila UNCITRAL-a iz 2010. godine. Dostupno na: uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/arb-rules-revised-2010-e.pdf (25. 9. 2025).
- UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985, with amendments as adopted in 2006) – Model zakon o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži

UNCITRAL-a iz 1985. godine, sa amandmanima iz 2006. godine. Dostupno na: uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-09955_e_ebook.pdf (25. 9. 2025).

Zakon o arbitraži, *Službeni glasnik RS*, br. 46/2006.

Sudska i arbitražna praksa

BLC and others v. BLB and another [2014] SGCA 40.

Canada (Attorney General) v. S.D. Myers, Inc. [2004] 3 F.C.R. 368; Federal Court of Canada, Trial Division, Case No. 2004 FC 38.

CEB v CEC and another matter [2020] SGHC(I) 11 (Singapore International Commercial Court); Originating Summons Nos 2 & 3 of 2020, judgment delivered 6 April 2020, reserved and published 13 May / 4 May 2020.

Decision of the Swiss Federal Tribunal 4A_254/2013, 2 September 2013

DEM v. DEL [2025] SGCA 1 – Court of Appeal of Singapore.

DKT v. DKU [2025] SGCA – Court of Appeal of Singapore.

DSC 120 II 172, E. 3a, Swiss Federal Tribunal (BGer), Decision 120 II 172.

DSC 4A_50/2017, 11 July 2017, E. 3.1, Swiss Federal Tribunal (BGer), Decision 4A_50/2017 of 11 July 2017.

DSC 4A_508/2017, 29 January 2018, E. 3.1, Swiss Federal Tribunal (BGer), Decision 4A_508/2017 of 29 January 2018.

DSC 4A_678/2015, 22 March 2016, E. 3.2.1, Swiss Federal Tribunal (BGer), Decision 4A_678/2015 of 22 March 2016.

Swissbourgh Diamond Mines (Pty) Ltd and others v. Kingdom of Lesotho [2018] SGCA 81 (Court of Appeal, Singapore); Civil Appeal No 149 of 2017.

UNCITRAL 2012 Digest of Case Law on the Model Law on International Commercial Arbitration. Dostupno na: uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/mal-digest-2012-e.pdf (25. 9. 2025).

